

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.10.2008, sp. zn. 8 Tdo 1268/2008, ECLI:CZ:NS:2008:8.TDO.1268.2008.1

Číslo: 36/2009

Právní věta: Trestní odpovědnost pachatele za uvedení nepravdivých údajů v případě trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1 tr. zák. je dána nejen v případě, že pachatel takové údaje uvede (příp. je sdělí, poskytne, doloží apod.) v úvěrové smlouvě samotné, ale i tehdy, jestliže je úmyslně uvede, sdělí, poskytne nebo doloží v některém z tzv. pomocných dokumentů, které byly předloženy v průběhu procesu sjednávání smlouvy.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 15.10.2008

Spisová značka: 8 Tdo 1268/2008

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Úvěrový podvod

Předpisy: § 250b odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného L. B. proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 61 To 217/2008, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 8 pod sp. zn. 32 T 4/2008.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 31. 3. 2008, sp. zn. 32 T 4/2008, byl obviněný L. B. (dále jen „obviněný“, příp. „dovolatel“) uznán vinným, že:

„dne 28. 5. 2006 v A., a. s., v P., při žádosti o poskytnutí úvěru u spol. Š., s. r. o., se sídlem P., ve výši 189 000 Kč na zakoupení vozidla Škoda Octavia, šedé metalízy, v hodnotě 209 000 Kč, uvedl nepravdivé informace o tom, že je zaměstnán jako dělník u spol. I - Ing. J. S., s čistým měsíčním příjmem ve výši 18 000 Kč, ač pro tohoto nikdy nepracoval, přičemž v důsledku prověření žádosti o poskytnutí úvěru poskytovatelem nebyl obžalovanému požadovaný úvěr poskytnut“.

Takto zjištěné jednání obviněného soud právně kvalifikoval jako trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b odst. 1, 3 tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. a podle § 213 odst. 3 tr. zák. za použití § 35 odst. 2 tr. zák. mu uložil souhrnný trest odnětí svobody v trvání devatenácti měsíců,

jehož výkon podle § 58 odst. 1, § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání pěti let. Podle § 59 odst. 2 tr. zák. mu dále uložil přiměřené omezení v průběhu zkušební doby řádně platit běžné výživné na výživu svých synů D. B. a T. B. a podle svých sil hradit i dlužné výživné k rukám matky P. B. a účtu MČ P. Současně podle § 35 odst. 2 tr. zák. zrušil výrok o trestu z trestního příkazu Obvodního soudu pro Prahu 4 ze dne 15. 6. 2007, sp. zn. 46 T 47/2007, který nabyl právní moci dne 18. 9. 2007, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Obviněný proti tomuto rozsudku podal odvolání, o němž Městský soud v Praze rozhodl usnesením ze dne 18. 6. 2008, sp. zn. 61 To 217/2008, tak, že je podle § 256 tr. ř. zamítl.

S takovým rozhodnutím odvolacího soudu obviněný nesouhlasil a prostřednictvím obhájkyň JUDr. K. S. podal proti němu dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. l), g) tr. ř.

Obviněný nejprve v obecné rovině namítl, že odpovědnost za trestný čin úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák. (včetně stadia pokusu) může vzniknout jen v návaznosti na smlouvu o úvěru a nikoliv v návaznosti na jiné smlouvy či dokumenty, neboť to stanoví znění skutkové podstaty tohoto trestného činu. Pokud by zákonodárce dovozoval odpovědnost za nepravdivé či hrubě zkreslené údaje i u pomocných dokumentů k úvěru, pak by tuto skutečnost výslovně v daném ustanovení uvedl, tak jako u subvencí a dotací. Domníval se proto, že v dané věci skutková podstata pokusu trestného činu úvěrového podvodu nebyla naplněna, protože údaje o zaměstnání (bez ohledu na to, kdo je uvedl) byly uvedeny pouze v tzv. Základních údajích, tedy nikoliv ve smlouvě či jejím návrhu. Navíc v tomto případě byly jakékoliv údaje o výši příjmu irelevantní, protože k úvěru do výše 300 000 Kč nebyly potřeba, jak prý v průběhu dokazování uvedla svědkyně I. V. Pokud tedy k uzavření smlouvy o úvěru nebyly požadovány údaje o zaměstnání a o příjmu, což (obviněný) věděl, nemohla být naplněna subjektivní stránka trestného činu (ta prý není ve výroku rozsudku ani vyjádřena), neboť uvedení nebo neuvedení zaměstnavatele a příjmu nemělo na proces uzavírání smlouvy žádný význam.

Dovolatel dále tvrdil, že určením nějakého jednání jako trestně relevantního, aniž by bylo uvedeno v zákoně, by byl popřen princip právní jistoty. Pokud ustanovení § 250b tr. zák. hovoří v souvislosti s úvěrovou smlouvou pouze o procesu jejího sjednávání, pak rozšiřující výklad i na jiné dokumenty (v tomto případě na tzv. „základní údaje“) považoval za nepřípustný. Pravidla liberálního demokratického státu totiž vyžadují, aby vina pachatele byla autoritativně konstatována jen ohledně takového jednání, o němž pachatel v době, kdy se ho dopouštěl, mohl důvodně předpokládat, že jde o jednání trestné (v té souvislosti odkázal na nález Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 558/01](#)). Jednotlivec by totiž měl mít alespoň rámcovou představu o tom, zda jednání, kterého se dopouští, je trestné nebo nikoliv.

Vzhledem k uvedeným důvodům obviněný v závěru svého podání navrhl (aniž přitom citoval konkrétní zákonné ustanovení), aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu a současně zrušil i jemu předcházející rozsudek soudu prvního stupně, jako rozhodnutí vydané ve vadném řízení předcházejícím.

K podanému dovolání se ve smyslu § 265h odst. 2 tr. ř. vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) a uvedl, že argumenty obviněného jsou víceméně opakováním jeho obhajoby vyjádřené v odvolání, jíž se dostatečně zabýval odvolací soud; na jeho závěry by tak bylo možno prostě odkázat. Obviněný své námitky staví na odlišném výkladu provedených důkazů, než z jakého vycházely oba obecné soudy. Především není na místě bagatelizace významu skutečností uváděných obviněným v „základních údajích“, zvláště když není pravdou, že by údaje o zaměstnavateli a výši příjmů nebyly potřebné. Tyto údaje byly základem pro úvahu poskytovatele úvěru o solventnosti klienta a o míře pravděpodobnosti, že úvěr bude řádně splacen, přičemž právě kvůli zjištění těchto údajů bylo uzavření smlouvy odkládáno. Skutečnost, že

potvrzení o zaměstnání a výši výdělků byla po obviněném výslovně vyžadována jako podmínka pro pokračování v jednání o úvěrové smlouvě, zároveň vylučuje oprávněnost jeho tvrzení, že nebyla naplněna subjektivní stránka jeho deliktního jednání. To, že se lživé údaje o zaměstnání a příjmu obviněného ocitly toliko v přípravné dokumentaci, z níž měly být posléze přeneseny do vlastní úvěrové smlouvy, našlo odraz v právním posouzení skutku jako trestného činu úvěrového podvodu ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 k § 250b odst. 1, 3 tr. zák. V žádném případě není možné akceptovat názor dovolatele, že takové jednání, pokud se netýká bezprostředně uzavírání úvěrové smlouvy, je beztrestné.

Státní zástupce proto v závěru svého vyjádření navrhl, aby Nejvyšší soud podané dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť je zjevně neopodstatněné. Současně souhlasil s tím, aby toto rozhodnutí soud učinil za podmínek uvedených v ustanovení § 265r odst. 1 tr. ř. v neveřejném zasedání. Pro případ, že by Nejvyšší soud shledal podmínky pro jiné rozhodnutí, vyjádřil tímto ve smyslu § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. výslovný souhlas s rozhodnutím věci v neveřejném zasedání i jiným než navrženým způsobem.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) shledal, že dovolání obviněného je přípustné, neboť napadá rozhodnutí, jímž byl zamítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku, jímž byl obviněný uznán vinným a byl mu uložen trest § 265a odst. 1, 2 písm. a), h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), a splňuje i obligatorní náležitosti dovolání uvedené v ustanovení § 265f tr. ř.

Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda obviněným uplatněné dovolací důvody lze považovat za důvody uvedené v citovaných ustanoveních zákona, jejichž existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem. Současně je třeba dodat, že z hlediska § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. nepostačuje pouhé formální uvedení některého z důvodů vymezených v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. odkazem na toto zákonné ustanovení, ale tento důvod musí být také skutečně v podaném dovolání tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen ve výroku napadeného rozhodnutí.

K uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je třeba uvést, že na jeho základě lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

V posuzované věci soud druhého stupně v průběhu veřejného zasedání podané odvolání podle § 254 tr. ř. věcně přezkoumal a poté podle § 256 tr. ř. zamítl odvolání obviněného, protože je neshledal důvodným. Procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí odvolacího soudu tedy splněny byly, proto by k naplnění tohoto dovolacího důvodu mohlo dojít pouze za předpokladu, že v řízení, které předcházelo vydání napadeného rozhodnutí, byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. Protože podle názoru obviněného byl v předcházejícím řízení dán dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., lze uzavřít, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. uplatnil relevantně. Nejvyšší soud se proto dále zabýval otázkou, zda námitky vztahující se k uvedeným důvodům dovolání jsou relevantní či nikoliv.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Lze konstatovat, že obviněný v rámci tohoto dovolacího důvodu uplatnil relevantní námitky. Jakkoliv se

však Nejvyšší soud se těmito námitkami zabýval, shledal, že jsou zjevně neopodstatněné.

Výhrady obviněného směřovaly proti správnosti použité právní kvalifikace jednání obviněného jako trestného činu úvěrového podvodu § 250b odst. 1, 3 tr. zák., resp, jeho pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák.

Pro zhodnocení adekvátnosti právního posouzení je rozhodující skutek popsáný v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, případně rozvedený v jeho odůvodnění a odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu. Právě ze skutkové větě se podává, že obviněný „dne 28. 5. 2006 ..., při žádosti o poskytnutí úvěru u spol. Š., s. r. o., ..., ve výši 189 000 Kč na zakoupení vozidla Škoda Octavia, ..., v hodnotě 209 000 Kč, uvedl nepravdivé informace o tom, že je zaměstnán jako dělník u spol. I. - Ing. J. S., s čistým měsíčním příjmem ve výši 18 000 Kč, ač pro tohoto nikdy nepracoval, přičemž v důsledku prověření žádosti o poskytnutí úvěru poskytovatelem nebyl obžalovanému požadovaný úvěr poskytnut“.

Porovná-li se takto formulovaný skutek s textem podaného dovolání, je zřejmé, že námitky v něm uplatněné jsou poněkud zavádějící.

Dovolatel v první řadě namítal, že zákonný znak „uvedení nepravdivých údajů“ se vztahuje pouze k údajům obsaženým v úvěrové smlouvě, neboť pokud by zákonodárce zamýšlel postihnout i uvedení nepravdivých údajů v ostatních (tzv. pomocných) dokumentech, vyjádřil by tuto skutečnost v textu skutkové podstaty, jak je tomu u subvencí a dotací.

Takovému argumentu rozhodně nelze přisvědčit. Formální zákonné znaky skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák. jsou hned v úvodu tohoto ustanovení vymezeny slovy „kdo při sjednávání úvěrové smlouvy ...“. Již v důvodové zprávě k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým byla do trestního zákona nově zavedena skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu, bylo ve vztahu k § 250b tr. zák. mimo jiné uvedeno, že „... ne ve všech případech lze podle stávající skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 250 postihovat jednání spočívající v uvedení nepravdivých údajů v rámci jednání o uzavření smlouvy o poskytnutí úvěru (a obdobně i dotace nebo subvence), a tím spíše případy, kdy pachatel již poskytnutý úvěr použije na jiný než sjednaný účel. Přitom taková jednání výrazně poškozují banky a slouží k získání neoprávněné majetkové výhody toho, kdo se takového činu dopustí.“

Na tuto důvodovou zprávu navázala i judikatura soudů, byť právě k uvedenému problému není příliš bohatá. Přesto např. v odůvodnění stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod č. 6/2004 Sb. rozh. trest. byla formulována myšlenka, že za sjednávání úvěrové smlouvy je třeba považovat postup při uzavírání úvěrové smlouvy. V souladu s ní je i rozhodnutí publikované pod č. 38/2007 Sb. rozh. trest., v němž se hovoří o pochybnostech o správnosti předložených údajů v žádosti o poskytnutí úvěru.

Nejen z těchto rozhodnutí, ale také z jazykového výkladu zákona (arg. „... při sjednávání úvěrové smlouvy ...“), jakož i ze smyslu a účelu ustanovení o úvěrovém podvodu je třeba dovodit, že trestní odpovědnost za uvedení nepravdivých údajů je dána nejen v případě, že pachatel takové údaje uvede (příp. je sdělí, poskytne, doloží apod.) v úvěrové smlouvě samotné, ale i tehdy, uvede-li je (příp. je sdělí, poskytne, doloží apod.) v některém z tzv. pomocných dokumentů (v návrhu, žádosti, předtištěném formuláři apod.), které se při sjednávání úvěrové smlouvy vyžadují a v těchto dokumentech zaznamenávají. Takovými údaji obvykle jsou jednak údaje osobní (jméno, příjmení, titul, adresa bydliště apod.), jednak údaje o solventnosti klienta (např. o zaměstnavateli, o výši příjmu, příp. o tom, že jde o uchazeče o zaměstnání, nebo vyplněný formulář přiznání k dani z příjmu apod.), na základě nichž poskytovatel úvěru získává prvotní informace pro úvahu, zda o návrhu či žádosti klienta bude dále jednat, zda si bude některé z údajů prověřovat, zda bude na klientovi

požadovat předložení dalších dokladů apod., aby nakonec mohl odpovědně posoudit, zda vůbec požadovaný úvěr klientovi poskytne (a sepiše s ním vlastní smlouvu o úvěru), nebo nikoliv. To je ostatně zřejmé i z tiskopisu „smlouvy o financování“, kde se hovoří o údajích vypovídajících o „bonitě, důvěryhodnosti a platební morálce“ klienta (žadatele).

Z těchto úvah a z logiky věci vyplývá, že navazující formální zákonný znak „vedení nepravdivých údajů“ se vztahuje na celý proces sjednávání úvěrové smlouvy. Nelze souhlasit s tvrzením dovolatele, že pokud by se uvedení nepravd vztahovalo také na ostatní (tzv. pomocné) dokumenty, byla by tato skutečnost přímo v zákoně uvedena, jako je tomu u subvencí a dotací. Subvence a dotace, za které je (obecně řečeno) považována finanční podpora z veřejných rozpočtů, jsou totiž poskytovány po splnění stanovených podmínek na základě podané žádosti; u úvěrových smluv se však jedná o smluvní závazkový vztah.

V této souvislosti je třeba reagovat na tvrzení obviněného, že údaje o jeho příjmu byly pro poskytnutí úvěru irelevantní, neboť poškozená společnost je k úvěru do výše 300 000 Kč nepotřebovala a tedy ani nevyžadovala. Pokud obviněný v této souvislosti odkazoval na svědeckou výpověď I. V., je třeba zdůraznit, že šlo o tvrzení evidentně zkreslené, neboť tato pracovnice společnosti A. P., připravující podklady k uzavření úvěrové smlouvy s obviněným, doslova uvedla: „My potvrzení o příjmu nepožadovaly. U auta do 300 000 Kč nebylo potřeba potvrzení o příjmu od zaměstnavatele“. Je tak zřejmé, že svědkyně sice od obviněného nepožadovala potvrzení o jeho zaměstnavateli a výši příjmů, avšak požadovala na něm údaje o tom, jestli je zaměstnán, u kterého zaměstnavatele a jaký tam má měsíční příjem, tedy takové údaje, které byly potřebné pro úvahu poskytovatele úvěru o solventnosti klienta a o míře pravděpodobnosti, že úvěr jím bude řádně splácen. Následné ověření údajů poskytnutých obviněným bylo také hlavním důvodem, pro který bylo uzavření úvěrové smlouvy s obviněným odkládáno. Při ověřování těchto údajů pak bylo zjištěno, že jde o údaje zcela nepravdivé.

Pokud dovolatel ve svém podání dále uvedl, že určením nějakého jednání jako trestně relevantního, aniž by bylo uvedeno v zákoně, by byl popřen princip právní jistoty, neboť pravidla liberálního demokratického státu vyžadují, aby vina pachatele byla autoritativně konstatována jen ohledně takového jednání, o němž pachatel v době, kdy se ho dopouštěl, mohl důvodně předpokládat, že jde o jednání trestné (a v té souvislosti odkázal na nálezy Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 558/01](#)), pak je třeba uvést, že takové tvrzení sice je v obecné rovině správné, avšak odkaz na citovaný nálezy není případný, neboť trestní odpovědnost obviněného v dané věci nemůže být vyloučena.

Již shora byla citována část důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým byla do trestního zákona nově zavedena skutková podstata trestného činu úvěrového podvodu podle § 250b tr. zák. Tato důvodová zpráva v další své části konstatovala, že „... doplněním ustanovení o trestném činu podvodu bylo sledováno rozšíření trestního postihu na další formy podvodného jednání, které sice bylo trestné již podle stávající právní úpravy, ale zpravidla se nedokázalo. Stávající skutková podstata trestného činu podvodu totiž vyžaduje, aby pachatel měl podvodný úmysl již v době, kdy začne naplňovat objektivní stránku, pokud např. úmysl „podvést“ získá až v průběhu takového jednání nebo dodatečně (např. rozhodne se úvěr použít bez souhlasu věřitele na zcela jiný účel), trestného činu podvodu se nedopustí, ačkoliv výsledek a subjektivní vztah pachatele k němu je stejný.“

Z této důvodové zprávy vyšel i nálezy Ústavního soudu přijatý jeho plénem dne 20. 1. 2001 pod sp. zn. [Pl. ÚS 5/2000](#). Přestože se principiálně vztahuje k ustanovení § 250a tr. zák. o pojistném podvodu, jeho nosné myšlenky mají identický dopad i na ustanovení § 250b tr. zák. o úvěrovém podvodu. Pro účely řešené problematiky v dané věci je proto třeba z něho připomenout, že „... odůvodněné rozšíření trestněprávní ochrany cizího majetku je opřeno o ústavně akceptovatelné hodnoty, tj. obsažené v čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod“, proto „... důvod kriminalizace pojistného (tedy i úvěrového) podvodu není ústavně nekonformní, neboť s presumpcí nevinou nekoliduje“. Stejně

tak je vhodné z něho citovat podstatnou část tzv. právních vět, že „... je trestně politicky žádoucí a nutné, aby byla existující objektivní nerovnost v dopadech obecného a pojistného (tedy i úvěrového) podvodu vyrovnávána trestněprávní úpravou. Ta se uvedeného úkolu zhostila tak, že kriminalizovala ne pouze vyvolání majetkových poruch, jako v případě podvodu obecného, nýbrž také jejich „předpolí“, tedy i činy, hrozící takovými poruchami. Takto odůvodněná širší a v tomto smyslu trestněprávně funkční „nerovnost“ je nezbytná k tomu, aby se celková ochrana před podvody různých typů stala podle práva vyrovnanou.“

Jestliže soudy obou nižších stupňů učinily po provedeném dokazování shora popsaná skutková zjištění, nelze mít za to, že by použitou právní kvalifikací jednání obviněného byl popřen princip právní jistoty. Vina obviněného sice byla autoritativně konstatována, stalo se tak ovšem ohledně jednání, o němž obviněný v době, kdy se jej dopouštěl, mohl (a musel) důvodně předpokládat, že jde o jednání trestné.

Nejvyšší soud z těchto důvodů přisvědčil závěrům soudů nižších stupňů, že jednáním obviněného byly naplněny všechny zákonné znaky skutkové podstaty pokusu trestného činu úvěrového podvodu podle § 8 odst. 1 k § 250b odst. 1, 3 tr. zák., a to po stránce formální i materiální.